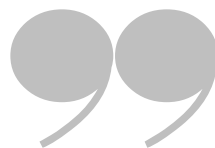

MOLNÁR LAJOS

Egy kis séta

Ladányban sétálunk. Hogy pontosan hol? A párommal a gyomai kövesúton, a vasárnapi ebéd után megmutatom neki a Tanyasort. Ott nőttem fel. Hogy minek? Ugye, most viccelsz?

Elhagyjuk a falut, jobbra a Libádi-, balra a Csurgó-kert. Míg apám élt, addig a körgát mellett a Csurgóban volt két kertünk. Az egyikben a hízóknak kukoricát, a másikban zöldségeket termesztettünk.

Emlékszem, egyszer apám nem jött haza a kertből, még reggel kiment, ígérte, ebédre otthon lesz, ráadásul délben jókora zápor volt. Anyám délután kétségbe esve telefonált a munkahelyemre. Akkor Gyomán a helyi újságot szerkesztettem. Beugrottam a Trabiba, és indultam haza. Már közel jártam a faluhoz, amikor megláttam apámat kétségbeesett arccal, csatakos nadrágban, Gyoma felé biciklizett.

Hová mész, kérdeztem tőle. Haza, válaszolta a bicikliről leszállva. Szállj be, mondtam. A csomagtartóba dugtam a kerékpár hátsó kerekét, az első kilógott. Mikor apám beült a Trabiba, láttam rajta, megnyugszik. Nadrágja nedves szárára nézve megkérdeztem, merre járt. Mondta, a Körös árterén. Ez csak úgy lehetett, hogy a kertből nem a gyomai út felé indult, hanem ellenkező irányba, a Körös felé. És az ártér vizes fűvében csatangolt. Mikor végre megtalálta a kövesutat, akkor meg nem hazafelé fordult, hanem Gyomának.

Kiderült, hogy apámnak több kisebb agyi infarktusa volt, és ettől térben rosszul tájékozódik. Abban a kertben már ötven éve vetett, kapált. El tudod képzelni azt a helyzetet, amikor végzett a tengerivel, és nem tudta, merre menjen haza? Mit érezhetett?

Kedvesemnek a körgáton megmutatom, télen hol szánkóztunk. A tetejéről siklottunk lefelé. Balról, a gát tövében az egykori gépállomás. Később ez a Csepel Autógyár, majd az Ikarus gyáregysége lett, míg be nem zárták. A hatvanas években innen mindig kopácsolást meg az egymásra dobott vaslemezek csengését hallottam. Most csend. Valamire most is használhatják a telepet, mert az egyik épület előtt teherautó áll.

Régen a Tanyasor még húsz házból állt, mára a házak egy részét lebontották, az üres telkeket kaszálják. A régi gépállomással szemben

volt az apai nagyszüleim háza széles portával. Teheneket, lovakat tartottak, kellett a hely.

Még gyerek voltam, mikor nagyanyám meghalt. Emlékszem, gyors lépteivel ment a keskeny betonjárdán. Harangozott bő szoknyája. Nem jut eszembe a színe, az biztos, hogy sötét volt, talán sötétkék. Most is látom őt, és olvasás közben te is elképzeled. Őt gyereket szült, apám volt a legidősebb, a testvérei mind lányok. Nagyapám hosszú éveket töltött orosz hadifogságban, így apámnak dolgoznia kellett. Nyolcévesen kimaradt az elemi iskolából, és a Vas-Marton tanyán cselédeskedett. Nincs meg a bizonyítványa, sok volt a munka, nagyanyám nem ért rá érte menni.

Tehenet tartottak, nagyanyám fejte. Apám legfiatalabb húga öt évvel volt idősebb nálam, vele hajtottuk ki kora reggel a tehenet a csordára. Úgy képzeld el, a falu egyik kisebb terére három utcából érkeztek a jószágok, és a negyedik irányba, a Csordavágáson mentek ki a legelőre.

Nagyanyámból a kórházban harminckét epekövet vettek ki, és elvágták az epecsatornáját. Anyám volt az utolsó látogatója, hazaküldte tőle a pénztárcáját. Azt mondta, neki már nincs szüksége rá. Az öt gyerekből a legkisebb akkor még csak tizenöt volt. Szerinted mit érezhetett, amikor rájött, most vége mindennek, és a lánya esküvőjén már nem lesz ott?

Körbeálltuk a koporsóját, világosbarna volt, az oldalán hullámos dísz futott körbe. Ezt írták rá: „Élt 57 évet”. Elöl az unokák álltak. A lelkész hosszasan beszélt, nem figyeltem rá. Unokatestvérem unalmában körmével a koporsó aranyozott díszét piszkálta. Szerinted gyerekként megértette, hogy nagyanyánknak vége, vagy erre csak később jött rá?

Nagyapámról is kevés az emlékem. Ma is látom a lassú mozgását, mintha ólmokat cipelne a lábán. Apám szerint az orosz hadifogság után lett ilyen. A fogságról részleteket senki sem tud, erről sohasem beszéltek. Csak annyit hallottam, valahol szénbányában dolgozott. A földosztás idején kapott tíz holdat, a műveléséhez vett két lovat szekérrel és felszerelésekkel, később ezeket bevitte a téeszbe.

Mikor nagyanyám meghalt, ketten maradtak a legkisebb lányával. Kétségbeesett, attól tartott, nem tudnak magukról gondoskodni. Mi lesz velünk, meghalunk állva, mondta neki. Nem furcsa, hogy ennyire megijedt?

Ha néha átjött hozzánk, rögtön hátra indult a jószágokhoz. Sokáig nézte a birkákat, a hízókat. Ha bejött, csendben ült a konyhában, rágyújtott, néha valami megjegyzést tett a jószágokra. A cigitől a lábában érszűkület alakult ki, ezzel megműtötték. Az orvosok eltiltották a cigitől. Akkor már a legidősebb lányánál lakott, az szigorú volt hozzá, nem engedte, hogy rágyújtson. A gimiben én is rászoktam, így néha tőlem kért. A fotelben térdére támaszkodva maga elé nézett, úgy szívta.

Most a temető beton síremléke alatt pihennek. A múlt héten az egyik nagynéném-től kaptam meg nagyszüleim teljes alakos fotóját. A háttérben mintás drapéria, a felvétel a múlt század húszas-harmincas éveiben műteremben készülhetett. Nagyanyámon fekete lakkcipő, fehér harisnya, sötét pliszírozott szoknya és kiskabát. Nagyapám katonaruhában, magasszárú bőrcsizmában, csizmanadrágban, zubbonyát vastag öv fogja össze, a fején Bocskai-sapka. A bal oldalán bajonett. Szabadságra engedhették haza. Nagyanyám bal keze nagyapám jobb vállán. Nagyapám jobbra nagyanyám derekán, bal keze a bajonett tokján. Arcukon a fiatalok optimizmusa, magabiztossága.

Anyai nagyszüleim a falu másik végén, Újladányban laktak. Tegnap a számítógép monitorán néztem fekete-fehér fotójukat. Mikor szkenneltem be, a hátulján ezt olvastam: „Emlék 1954. május 30.” Ekkor voltak ötvenévesek. A fotón idősebbnek, hatvanon túlinak látszanak.

Nagyapám juhászcsaládból származott, minden őse az volt. Emlékszem, gyerekkoromban egy nyáron ott aludtam náluk. Mikor felkeltünk, kiment az udvarra, felnézett az égre, és megmondta, hogy aznap milyen idő lesz. És azt is hozzátette, 1927-ben ezen a napon is épp ilyen idő volt.

Tavasztól őszig kint a birkákat őrizte, csak vasárnap délután ment haza fürdeni. Télen a gazdákhöz járt, a beteg állatokat gyógyította, meg otthon bútorokat készített, az elkoptatott cipőket sarkallta, talpalta. Nyughatatlan ember volt, ha nagyanyámmal eljöttek hozzánk, kicsit beszélgettünk, akkor hirtelen felpattant, *na, menjünk!*, mondta. Zenélni nem hallottam. Anyám mesélte, hogy furulyán és klarinéton játszott, cuhárékba is hívták.

Nagyanyámmal egy lakodalomban találkoztak, első koszorúsok voltak. Nagyapám nem ért rá sokáig udvarolni, három hét múlva öszszeházasodtak. Nagyanyám gulyáscsaládból származott, így tudta, milyen egy pásztor mellett élni. A vasárnapi fejés mindig a juhászé

volt, nagyanyám a gomolyatúrót karkaskában gyalog vitte a második falu piacára.

Öt gyereket neveltek föl a kis szoba-konyhás házban. A szobában a fal mellett mindenhol ágyak álltak, közéjük beszorították a kétajtós szekrényt, abban elfért a család összes ruhája. Elképzelted, abban a szobában reggelre milyen levegő lehetett!

Nagyanyám mindig későn kelt, amikor meglátogattuk, gyakran még az ágyban találtuk. Hosszú haját sokáig fésülte, majd a feje tetején kerek kontyba fonta. Nagyapám halála után a szüleimnél lakott. Fázós volt, egész nap a konyhában a csempekályha mellett ült. Egy reggel mentem haza, apám egy rokonunkkal terítette ki a szoba padlóján. Kendővel kötötték fel az állát. Te láttál már ilyet? Anyám mesélte, egész éjjel a Halleluját énekelte.

Ami a testükből megmaradt, a temetőben van, a szürke kő alatt. Rajta a nevük, a születésük és a haláluk éve. És ők, ők hol vannak?

Neked milyen volt a gyerekkorod? Nekem az volt a legszebb időszakom. A hatvanas években még nem olyan kevés gyerek született, mint ma. Az utcán verődünk össze. Nekünk minden játék volt. Eső után az árokból sarat szedtünk, abból a járdán téglát formáztunk. Jó időben mezítláb voltunk, és sarkunkat a sárba mélyítettük, ennek a helyét jól megköpködtük, majd a sarat a járda betonjához vágtuk. Nagyot pukkant.

A csúzlihoz elágazó gallyat vágunk, a két ágára tekgumit tettünk, ezek közé pedig egy rossz bőrcipő nyelvét. Ebbe került a lövedék. Konzerves dobozokon gyakoroltunk, és csapágygolyóval vadgalambokra vadásztunk. Íjat kökényfából, ritkán fűzfából hajlítottunk, húrnak drótot tettünk rá. Nyílnak nádat vágunk, a hegyére drótot csavartunk, hogy jobb legyen a röpte. Gumilabdával fociztunk, ez hamar tüskét kapott és leeresztett. Minket nem zavart, rúgtuk tovább, míg ki nem hasadt, és rúgáskor a lábfejünkön maradt. Bebarangoltuk az egész környéket, bányagödörket, zártkerteket, rizstelepeket. Akkor még szabadok voltunk. Aztán jött a sulis, majd a munkahely. Szerinted, ha a gyerekkoromat elmesélem az unokámnak, megérti?

A Tanyasoron az egykori szülői házam elhanyagolt, mintha nem is lagnának benne. Tízéves koromban adtuk el, akkor költöztünk a faluba. Kis parasztház, benne szoba, konyha és kamra. Az új tulajdonos fürdőszobát is épített bele. Az egyik gyerekkori barátom szülei vették meg. Ez a barátom rég elvált, és ide költözött, ma is benne él, a szülei

már meghaltak. A házról perog a mész, mállik a vakolat, lóg a szél-deszka. Függyöny helyett az ablakon megfakult kék lepedő mutatja, mi lehet bent.

Párommal fogjuk egymás kezét, úgy indulunk haza. Mögöttünk megy le a nap, tapossuk hosszú árnyékunkat.

Színházban

Mindig beszélek, na, nem vagyok őrült, csak magamban. Jönnek a gondolatok, a fejemben kavarnak. Most itt ülök a színházban, őrült nagy épület, nagyobb, mint nálunk a templom. A nagybátyám hozott el, a családban egyedül ő tanult tovább, rég felkerült Pestre.

Kényelmes, barna műbőr székben *Az ember tragédiáját* nézzük. A suliban is szóba került, bele is néztem a könyv elejébe, de valami dögunalom volt. A tanár arról beszélt, hogy történelmi színek változnak benne. Na és, az olyan nagy dolog?

A darab elején gyerekek énekelnek, de nem értem, hogy mit. Lucifer a kivetített szöveggel vitatkozik. Röhej, de senki sem vihog rajta. Az lenne a Teremtő szövege? Ádám és Éva pucéran szállnak ki egy nagy gömbből. Csinos ez az Éva.

A színpadon alig történik valami, csak dumálnak, osztják az észt. Főleg ez a Lucifer. És valami régies, tudálékos nyelven. Lucifer ezt mondja: *S rideg magányod fájó érzetében gyötörjön a végtelen gondolat: hogy hasztalan rázod porláncodat, csatád hiú, az Úrnak ellenében.* Nem röhej? Szerintem sohasem beszéltek így. Még régen sem.

A legjobban a csillár tetszik, az szép. A nézőtér fölött világos kupola, és középen lelóg a csillár. Mintha sok-sok gyöngyből állna. Kurva jó! Ha már itt ülök, próbálok figyelni a darabra. Ez az Ádám! Biz isten, egy faszfej. Fogalma sincs a valóságról. Mindig lelkesedik valami hülyeségért, követi mániáit, és azokból valami vadbaromság sül ki. Fáraóként hatalmat, dicsőséget akar, majd megsajnálja a szerencsétlen rabszolgákat, és a népuralomért van oda. De Athénban Miltiádészként a polgárok halálra ítélik. Dögunalom az egész! A nagybátyám épp erre a faszszagra hozott el!

Az iskola volt ilyen unalmas. A tanítónő a táblára kitette a fa rajzát, és mintha nem tudná, kérdezte tőlünk, hogy hívják a részeit. Röhej, nem? Ez engem nem érdekelt. Fára mászni szerettem. Előző szünetben az udvaron felmásztam a nyárfára, ezért meg dühös volt az öreg-lány. Azonnal leparancsolt onnan.

Nem voltam jó tanuló. Ötévesen mentem óvodába, azt se tudtam, hogy kell a ceruzát fogni. Otthon ilyet nem láttam. A többiek már háromévesen odajártak. Én lettem a csoport hülyéje, aztán ez megmaradt az iskolában is.

Most van a londoni színház, háromemeletes kutyák a színpadon. Nálunk otthon ilyenek a nyúlketrecek. Az alsó szinten vásárosok. Lucifer és Ádám Mikulásnak öltöztek, puttonyukból ajándékokat tesznek a vásárlók kosarába. Van itt videókölcsönző, ékszerbolt, kocsmá, kurva, minden. Két gazdag, olyan maffiózófélek, arról beszélgetnek, hogy nem bírják a piaci versenyt, ezért csökkenteniük kell a dolgozók bérét.

Így gondolkodhat az én főnököm is. Minimálbérért melózom. Gyógynövényeket furikázom a cég két telephelye között, gyakran csak késő este jutok haza. Még szerencse, hogy Edit is dolgozik, egy ABC-ben. Így ketten megélünk. Persze a szüleinél lakunk. Szerencsém van Edittel. A korábbi csajom mindig játszotta az agyát, mindent jobban tudott, mint én. Állandóan dirigált, és ettől kurva ideges lettem, már attól félttem, egyszer felpofozom!

A darab végén Ádám és Éva meztelenül fetrengenek a sárban. Biz'isten, mint a disznók! A sok hülyeség Ádámnak szétkurta az agyát, már teljesen depis. Azt mondja: *vége a komédiának*. Öngyilkos akar lenni. Mit mondjak? Megértem. Megpróbálja elküldeni magától a nőt, de az meg ragaszkodik hozzá. Hiába löki el Ádám, Éva megy utána. Sírva mondja neki, *anyának érzem, óh, Ádám magam*. Ezzel megmenti annak a seggfejnek az életét. Ha jobban belegondolok, nem is Éva, a kis jövevény menti meg, az érkezésével.

Aztaaa! Mi jutott eszembe? Agymenésesem van! Úgy tizenkét-tizenhárom éves lehettem, a kamrában a befőttes polc mellett a sarokban régi könyveket, füzeteket találtam. A könyvek íróit nem ismertem, csak arra emlékszem, hogy magyarok voltak. Lapultak ott kötésről és horgolásról szóló könyvek is. Ezeket anyám még lánykorában vehette. Találtam leveleket a szolgáltatóktól a borítékokban a befizetett csekkekkel. Anyám ezeket miért őrizte meg? Hevert ott egy füzet is, egy franciakockás. Már sárgák voltak a lapjai. Beleolvastam, kiderült, anyám fiatalkori naplója. Nem tudom, miért ír valaki naplót? Érdekelt,

hogy mi van benne, de csupa unalmas dolgot találtam. Márciusban apámmal elvetett negyven kiló krumplit meg zöldborsót, petrezselymet és répát. Áprilisban vett ötven kicsirkét meg húsz kiskacsát, és azoknak tápot. Ilyesmik voltak benne. Lapoztam tovább, egy borítékot találtam, címzés és feladó nélkül. Április 14-én anyám azt írta, ezt a borítékot a postaládában találta, és apám szeretője dobta be. A kapcsolatukból semmit sem vett észre. Nem tudta, apám hogy csinálta. Úgy érezte, szeretik egymást. Nem értette, apám megjátszotta magát? Meg lehet ezt játszani? Miért vette el, ha máris félrelép? Huszadikán lett volna az első házassági évfordulójuk. Eddig úgy gondolta, együtt öregsenek meg. Világos lett előtte, ebből már semmi sem lesz! Vége!

A boríték valamikor fehér lehetett. Anyám precízen bontotta fel, késsel. A névtelen levélíró azt ecsetelte, hogy apám milyen pózokat szeret. A legjobban az tetszett neki, ha hátulról ment a nőbe, és azt is kedvelte, ha a nő lovagolt rajta.

Vajon ki írhatta? Apám második felesége? És miért írta? Így akarta szétugrasztani apámat és anyámat? Anyámtól sohasem mertem megkérdezni. Szégyelltem, hogy beleolvastam a naplójába.

Elborult anyám agya! Fogta a piros biciklijét, felhajtott a Körös hídjára. A kerékpárt a híd korlátjának támasztotta. Lenézett, a víz tiszta volt, kékeszöld. Mikor bal lábbal a pedálra lépett és jobbal a csomagtartóra, a hasaalja görcsbe rándult, és bal lábán vércsík futott le. Ekkor tért magához. Eszébe jutott, már nincs egyedül. Hazabiciklizett. Öszszecsomagolt és visszaköltözött a nagyszüleimhez. Ezt nagyanyám mesélte el, mikor megmondtam neki, hogy összeköltözünk Edittel.

Erre mindig úgy gondoltam, hogy anyámnak nem voltam fontos, megölt volna, ha nem látja azt a vércsíkot. Most jöttem rá, megmen tettem az életét. Elmondom neki, hogy régen beleolvastam a naplójába. Szerintem megérti, hiszen gyerek voltam még.

Persze erről eszembe jut más is. Nekünk is jó lenne egy gyerek, már hiányzik. Észrevettem, hogy újabban az utcán megbámulom a kölyköket. Aranyosak. Irigykedem is a szüleikre. Ezt megbeszéljük Edittel.

Dögunalom ez a darab, de a végén Éva szövege tetszett. Jó, hogy elhozott a nagybátyám. Megköszönöm neki.